

УДК 332.1

Кирич Н.Б., Кулик В.І., Когут Р.Р.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ МАТЕРІАЛЬНИХ ТА ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Kyrych N., Kulyk V., Kohut R.

FOREIGN EXPERIENCE IN THE FORMATION OF MATERIAL AND FINANCIAL RESOURCES OF LOCAL SELF-GOVERNMENT

У зв'язку з тим, що в Україні існує нагальна потреба вироблення такого механізму, який визначав би оптимальні принципи формування місцевих бюджетів і розподіл доходів між різними ланками бюджетної системи, зарубіжний досвід формування матеріальних та фінансових ресурсів місцевого самоврядування є досить корисним для України.

В державах Європейського Союзу головними суб'єктами фінансових відносин у сфері місцевих фінансів є муніципалітети, комуни, регіони, департаменти, провінції, області, округи та інші адміністративно-територіальні утворення.

Рівень доходів від податків у різних державах різний: в Італії, Ірландії, Нідерландах він найнижчий і становить менше 10 % ресурсів місцевих бюджетів. У Бельгії, Франції, Німеччині, Великобританії доходи від місцевих податків перевищують 20% бюджетних доходів. У Данії та Франції ця стаття доходів перевищує 40%. Система ж місцевих податків у країнах Заходу різноманітна. Так, в Італії нараховується близько 30 місцевих податків, у Франції більше 50, у Бельгії близько 100, у Великобританії - лише 2.

Оскільки однією з передумов стабільного розвитку ринкових відносин є наявність фінансових ресурсів і право розпоряджатися ними на території адміністративно-територіальних одиниць, органи місцевої влади повинні вирішувати проблеми, пов'язані з розвитком інфраструктури. Взагалі, досвід розвинутих європейських країн свідчить, що характерна особливість низових територіальних одиниць полягає в наявності досить розвинутої системи місцевого оподаткування з високим ступенем юридичної відповідальності щодо введення місцевих податків і зборів, установа порядку їх нарахування та стягнення.

У різних європейських державах неоднакова кількість місцевих податків і зборів. У Франції, наприклад, запроваджено понад 50 видів місцевих податків і зборів, тому близько 40 % ресурсів місцевих фінансів формується за рахунок податкових надходжень. Основу бюджетних надходжень складають прямі податки (так звані «чотири старі»): поземельний податок на незабудовану землю, поземельний податок на будівлі, житловий податок та податок на професію. Серед місцевих податків Франції чільне місце займає пропорційний прибутковий податок з осіб - зареєстрованих постійних мешканців громади, який встановлюють представницькі органи місцевої влади. Важливі й побічні податки (20 % загальних фінансових надходжень), до яких віднесено податок на електроенергію, додатковий збір за перехід власності, збір за перевищення «коефіцієнта використання земель», податок на продаж напоїв, збір за видачу мисливських ліцензій, податок на казино та ін.

Сьогодні органи місцевого самоврядування Європи можуть встановлювати майновий податок на нерухомість і землю; комунальні податки на ділянки землі або будинки, що знаходяться у власності або оренді громадян; податок на туризм; прибуткові податки на комерційну діяльність. Муніципальні органи влади можуть обирати джерела

оподаткування, але суб'єкти можуть сплачувати податок тільки один раз. Крім того, значна частина прибутків - це прибутковий податок з громадян, 40% якого на даний час перераховується місцевому самоврядуванню. Так, у Швеції муніципалітетам надано право збирати більшість податків. Основний податок - прибутковий - майже повністю надходить до місцевого бюджету. Притому податкова база органів місцевого самоврядування повинна відповідати двом вимогам:

1) надходження з місцевої податкової бази мають розумно співвідноситися з обов'язками, покладеними на ради муніципалітетів та ленів. Саме тому на відміну від інших європейських країн у Швеції більше половини доходів місцевого самоврядування складає власна податкова база;

2) визначення податків повинно відбуватися таким чином, щоб населення, яке користується послугами, що фінансуються органами місцевої влади, було суб'єктом оподаткування [1, с. 155].

Також Україна має звертатися до досвіду розвинутих країн ЄС з приводу формування власних доходів місцевих бюджетів. Вони становлять у Швеції та Швейцарії понад 70%, в Іспанії - 50%, у Норвегії - 56%. Враховуючи вказаний досвід, нагадаємо, що у федеративних державах місцеві бюджети визначаються на основі законодавства кожного суб'єкта федерації. В унітарних - ця система встановлюється на основі єдиного загальнодержавного законодавства. Притому в Європі немає єдиної бюджетної системи та єдиної бюджетної класифікації, а, отже, там послуговуються поняттям «система бюджетів», оскільки кожен рівень влади має власний, самостійний і відокремлений від інших бюджет. Цей бюджет він формує і виконує самостійно на підставі визначених законодавством функцій. Бюджети адміністративних одиниць нижчого рівня зарубіжних країн не включають до бюджетів адміністративних одиниць вищого рівня, тому там відсутні зведені бюджети адміністративно-територіальних утворень, натомість діють місцеві поточні бюджети та місцеві бюджети розвитку. Кожен із цих бюджетів має власні видатки і власні доходи.

Отже, досвід розвинутих держав показує, що характерною особливістю низових територіальних одиниць є наявність достатньо розвинутої системи місцевого оподаткування з високим рівнем юридичної самостійності щодо введення місцевих податків і зборів, визначення порядку їх нарахування та стягнення. Відповідно до аналізу світового досвіду, можна зробити висновок, що системи фінансування органів муніципальної влади кожної країни мають власні особливі риси, сформовані в результаті дії багатьох факторів. Зарубіжний досвід формування місцевих фінансів має досить багато позитивних рис і заслуговує на увагу, проте в жодному разі не можливо повністю пристосовувати будь-яку зарубіжну систему до України. Більш ефективним буде розробка власної стратегії реформування місцевих бюджетів, яка враховуватиме національні інтереси, традиції місцевого самоврядування України та буде спрямована на її подальше вдосконалення, що потребує глибокого наукового дослідження.

Список використаних джерел:

1. Менеджмент для публічної влади: навч. посіб. / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. М.П. Бутка. Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект- Поліграф», 2011. 360 с.
2. Європеїзація публічного адміністрування в Україні в контексті європейської інтеграції : матеріали наук.-практ. конф. 17 груд. 2009 р., м. Дніпропетровськ / за заг. ред. Л.Л. Прокопенка. Дніпро : ДРІДУ НАДУ. 2009. 224 с.
3. Ястремська О.М. Публічне адміністрування : навчальний посібник / О.М. Ястремська, Л.О. Мажник. Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 132 с.